

VU Research Portal

The Reconciliatory Potential of the Pela in the Moluccas

Iwamony, R.

2010

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Iwamony, R. (2010). *The Reconciliatory Potential of the Pela in the Moluccas: The Role of the GPM in this Transformation Process*. [PhD-Thesis – Research external, graduation internal, Vrije Universiteit Amsterdam].

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

SAMENVATTING

Verschil en verscheidenheid zijn inherent aan het leven van de mens. Ze worden echter een probleem, als mensen niet in staat zijn zich met deze verschillen en diversiteit te verzoenen, met name in een multiculturele samenleving. Het conflict dat van 1999 tot 2004 in de Molukken, Indonesië, woedde, was een voorbeeld van het onvermogen om verschillen te verzoenen met elkaar. Dit conflict vormde voor de Protestantse Kerk in de Molukken (*Gereja Protestan di Maluku* of GPM), als een van de belangrijkste religieuze instituties, een uitdaging om een rol te spelen bij de verzoening in de Molukse samenleving, aangezien religie een van de prangende vraagstukken van dit conflict was.

Om de noodzakelijke historische en ecclesiologische achtergrond te verschaffen, schetsen en analyseren we in Hoofdstuk II allereerst een korte geschiedenis van de GPM. De GPM maakte een begin met het ontmoeten en verstaan van andere godsdiensten vanuit een nieuw perspectief. Deze nieuwe visie is ontwikkeld in twee recente documenten, namelijk een *Begrip van het geloof* van de GPM en een *Voornaamste model van dienst en Voornaamste Werkplan tot ontwikkeling van de dienst (PIP/RIPP)* voor de periode 2005-2015. Ze laten een paar belangrijke veranderingen zien in het theologische verstaan van andere religies. Alle religies worden aanvaard als verwijzend naar dezelfde God en als partners van de christenen. In haar poging om in werkelijk gesprek te komen met andere religies, kijkt de GPM naar de lokale Molukse cultuur, zoals de *pela*, als referentiekader.

In Hoofdstuk III bespreken we allereerst de *pela* als een uitdrukking van de Molukse cultuur, die eeuwen geleden is ontstaan om aan vijandschap tussen twee of drie dorpen een halt toe te roepen en om een relatie van broederschap en zusterschap te ontwikkelen tussen die dorpen. De *pela*, en dan vooral de z.g. harde *pela* (*pela keras*) ontstaat in een ceremonie waarin de betrokken partijen enkele druppels van hun bloed vermengen en dat mengsel drinken, daarbij een eed zwerend dat ze nu broeders en zusters zijn. Als zodanig hebben de participanten verplichtingen jegens elkaar. Interessant is, dat deze culturele verplichtingen ook toegepast worden in hun religieus leven. Molukse moslems kunnen deelnemen aan Kerstvieringen en andere religieuze samenkomsten in een kerk. Omgekeerd kunnen Molukse christenen godsdienstige vieringen in een moskee bijwonen. Zelfs al geloven Molukse moslems niet in Jezus Christus als Heer, toch zien ze Molukse christenen niet als ‘heidenen’. Op soortgelijke wijze bestempelen christenen, die Jezus als hun Heer beschouwen, moslems niet als ‘heidenen’.

Deze culturele relatie functioneerde goed tijdens het conflict, aangezien de participanten van een *pela* elkaar vrijwel nooit bestreden. Niettemin, de *pela* werkt alleen onder de deelnemers ervan; anderen ervaren de deugden ervan niet. Daarom moet men erkennen, dat de *pela* nog altijd vervreemding bewerkstelligt, omdat geïmpliceerd wordt dat er *insiders* staan tegenover *outsiders*. Dat betekent, dat de *pela* zwakheden kent en niet in een multiculturele Molukse samenleving kan functioneren. Godsdienst kan een belangrijke rol spelen bij het verminderen van deze zwakheden.

Hier wordt de GPM uitgedaagd om de Molukkers te helpen om hun lokale cultuur kritisch te verstaan en te ervaren.

In Hoofdstuk IV stellen we, dat een *dubbele* transformatie nodig is van zowel de *pela* als van de traditionele Christologie. Transformatie van de *pela* is een manier om de zwakheden ervan te verminderen en de deugden ervan uit te breiden. Om de *pela* te kunnen transformeren, heeft de kerk criteria nodig. De notie van een *dubbele* (tweezijdige) transformatie kan een passende benadering zijn, want dit impliceert, dat niet alleen de *pela* getransformeerd wordt (in de zin van: verbreed), maar ook, dat de Molukse interpretatie van Jezus een eigen, specifieke nadruk ontvangt, namelijk Jezus als *Tete Manis*.

Paulus verstaat het offer van Christus als een manier om de mensheid met God te verzoenen. In Jezus Christus offert God zichzelf om zonder enige voorwaarde vooraf een brug te vormen tussen mensheid en Hemzelf. Als gevolg daarvan, vraagt Hij de mensen om zich ook met elkaar te verzoenen. Bovendien verschaft Paulus' theologie van het nieuwe verbond een nieuw perspectief, waarin alle mensen voor God worden gesteld. De gekruisigde Christus plaatst alle mensen in dezelfde positie voor God. Dit nieuwe verbond gaat voorbij godsdienstige of culturele grenzen. Het breekt alle muren af, die de mensheid maakte om in situaties van vervreemding te leven, inclusief religieuze vervreemding.

In de notie van een *dubbele* transformatie kunnen de idee van de gekruisigde Christus en de idee van de *pela* tot een creatieve ontmoeting worden gebracht. Aan de ene kant zou de GPM, door middel van de notie van de gekruisigde Christus, de idee van de *pela* kunnen transformeren, zodat deze ook buitenstaanders kan omarmen. Aan de andere kant kan de *pela* de Molukse christenen helpen om tot een beter verstaan te komen van de gekruisigde Christus tegen de achtergrond van hun eigen culturele erfgoed. Christus kan gezien worden als *Tete Manis* of *Upu Lanite-Upler*, de Heer die zichzelf offert om alle godsdienstige en culturele vervreemding en vijandschap te doorbreken.

Deze studie concentreert zich dus op twee belangrijke elementen, namelijk de identificatie (transformatie) van Jezus als *Tete Manis* en de identificatie (transformatie) van de *pela* als een allen omvattend offer en als nieuw verbond.

In de identificatie van Jezus als *Tete Manis* of *Upu Lanite-Upler* krijgt de gekruisigde Christus een belangrijkere positie in het leven van de Molukkers. Zoals een grootvader met zijn familie leeft, altijd als een wijze en liefhebbende raadgever van de familie, zo is *Tete Manis* God, die niet ver weg woont van de Molukkers en macht heeft in hun leven. Door de identificatie van Jezus met *Tete Manis* of *Upu Lanite-Upler* neemt Jezus Christus de positie over van de voorouders van de Molukkers om de Enige te worden in wie Molukse christenen geloven.

De notie van het offer van de gekruisigde Christus kan de idee van *pela* transformeren, waarin de tendentie bestaat insiders te creëren tegenover buitenstaanders. Verzoening als een belangrijk aspect van de kruisiging zou Molukse christenen kunnen inspireren om hun eigen broederschap/zusterschap relaties uit te breiden. Omdat Jezus Christus de initiator is van verzoening tussen hemzelf en de mensheid, worden Molukse christenen uitgenodigd om actief deel te nemen in verzoeningsprocessen. Zowel de godsdienstige als de culturele vervreemding moeten worden geconfronteerd met de notie van de gekruisigde Christus, zodat het kader van

wij (insiders) tegenover *hen* (outsiders, dat wil zeggen: niet-Molukkers, levend in de Molukken), veranderd wordt in *wij* (insiders) *samen met hen* (de buitenstaanders).

In het afsluitende Hoofdstuk V stellen we, dat de transformatie van de *pela* als verbond nieuwe perspectieven biedt voor het verstaan van de broederschap/zusterschap relatie in de Molukse samenleving en daarmee in het verzoeningsproces. Hier moet de GPM haar verantwoordelijkheid nemen. Gelijkwaardigheid moet de basis zijn van het sociale leven van de Molukkers en van hun godsdienstige opvattingen. In plaats van discriminatie te bewerken, zou gelijkwaardigheid in menselijke relaties ontwikkeld moeten worden. Ziende door het oog van de *pela* zouden Molukse christenen kritisch moeten staan tegenover theologische noties, waarin andersgelovigen worden uitgesloten voor Gods aangezicht. Bovendien kan de *pela* de christenen leren, dat het nieuwe verbond dat door Christus is opgericht, niet bedoeld is voor hun eigen individuele belang, maar voor alle mensen als samenleving. Gezien het belang en gewicht van de notie van de gekruisigde Christus zouden alle Molukse christenen initiatieven moeten nemen om een Molukse samenleving tot stand te brengen, waarin alle mensen gelijke rechten hebben.

Geïnspireerd door de gekruisigde Christus kan de *pela* worden omgevormd tot een omarmende *pela*, waarvan anderen niet zijn uitgesloten. Maar, outsiders omarmen betekent niet, dat deze hun eigen culturele en godsdienstige identiteit moeten opgeven. Integendeel, het betekent het erkennen, respecteren en verzoenen van deze culturele en religieuze verschillen. Als de *pela* een omarmende, inclusieve *pela* wordt, wordt het buitenstaanders toegestaan de heilzame werking van de *pela* te ervaren. Op deze manier zouden Molukkers klaar moeten staan om de idee van *pela* te ontwikkelen vanuit een nieuw perspectief. Zo zullen ze ook hun *pela* als een lijdende *pela* ervaren, omdat ze bereid zijn moedige stappen te zetten om verzoening tot stand te brengen in een multiculturele Molukse samenleving.

Een ander nieuw perspectief is dat van de vredestichtende *pela*. Dit betekent, dat de *pela* de Molukkers moet aanmoedigen om elkaar van aangezicht to aangezicht te ontmoeten, met name in situaties van boosheid en vijandschap. Er zal geen verzoening komen als er geen vrede is en er zal geen vrede zijn als er geen rechtstreeks ontmoeting is. Ook zou de *pela* conflict oplossend moeten zijn, niet georiënteerd op het verleden, maar op het heden en op de toekomst, zodat Molukkers geholpen worden hun samenleving te herstellen en in staat te zijn de waarheid te vertellen over het conflict. Het vinden en vertellen van de waarheid aangaande het recente conflict is van groot belang om de wonden van het verleden te genezen.

De GPM kan een belangrijke rol spelen in dit verzoeningsproces als ze een specifieke Christologie ontwikkelt, die de Molukkers helpt hun culturele en godsdienstige grenzen te overschrijden. Jezus Christus, als de *Tete Manis-Upu Lanite-Upler* biedt de Molukse christenen nieuwe perspectieven om godsdienstige grenzen te verwerpen.

Door de *pela* te transformeren zullen de Molukkers in staat zijn om te leven volgens de geest van de *pela*, zodat ze die niet alleen maar als een herhaling van het verleden zien en als een manier om hun respect te betuigen aan de voorouders die hun *pela* tot stand brachten. De GPM, als een belangrijke institutie in de Molukken, kan een actieve en kritische rol vervullen als vernieuwer van de *pela*. Deze rol van vernieuwer kan ook impliceren, dat de GPM een ceremonie ontwikkelt van *panas pela*

als een Molukse vorm van ‘communie’. Dat wil zeggen, de GPM zou het initiatief kunnen nemen om alle mensen in de Molukken samen te roepen in een speciale bijeenkomst, waaraan ze actief deelnemen door elkaars verhalen te delen en door hun belofte tot uitdrukking te brengen om de Molukse samenleving op te bouwen.